

1.6. Scurt istoric al programului Erasmus+

Programul educațional Erasmus (European Region Action Scheme for the Mobility of University Students) a fost creat în 1987 ca un program de sine stătător, iar scopul său inițial a fost „realizarea creșterii semnificative a numărului de studenți care să petreacă o perioadă determinată de studii într-un alt stat membru al Uniunii Europene” (Communities, 1987, p. 20).

Oficial, Erasmus a fost lansat la 17 iunie 1987, iar în primul an au participat 3244 de studenți din 11 țări, urmând ca în anii viitori aceste cifre să crească (atât numărul studenților, cât și cel al țărilor participante), iar din anul 1995, Erasmus devine parte a programului Socrate (Commission, 2017). În 2007, Erasmus a fost integrat în categoria programelor de învățare continuă (Lifelong Learning Programme), iar noutatea acestei integrări este includerea programelor de formare educațională și vocațională. Șapte ani mai târziu, în 2014, denumirea Erasmus a fost schimbată în Erasmus+. Diferențele majore dintre Erasmus+ și Erasmus sunt următoarele: noua abordare include „strategii de formare, activități de predare a personalului educațional, precum și proiecte de cooperare între universități, organizații de cercetare, întreprinderi, organizații nonguvernamentale, autorități locale, regionale, naționale și alți actori socioeconomici din Europa și de pe alte continente”. Mai exact, Erasmus+ înglobează proiecte din educație, din pregătirea profesională a tinerilor, dar și din domeniul sportului (Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius, Grundtvig, Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Edulink, Tineret în Acțiune, Jean Monnet) (Commission, 2014, p. 8).

În prezent, Erasmus+ este divizat în trei componente: mobilitate de studiu pentru indivizi, cooperare pentru inovare și schimbul de bune practici, respectiv, suport pentru reforma politică. Pentru primul segment de acțiune, Comisia Europeană își propune, în strategia pentru 2014-2020, următoarele obiective operaționale: două milioane de studenți care vor studia și se vor forma pentru o viitoare carieră în străinătate, participarea a 650.000 de studenți care fac parte din filiera vocațională, 200.000 de masteranzi care vor beneficia de împrumuturi pentru studii (deocamdată, valabile în Franța, Luxemburg, Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, în Spania și în Turcia), 800.000 de lectori, profesori, antrenori și oameni din sectorul educațional care vor preda sau se vor forma într-un stat membru al Uniunii Europene. În ceea ce privește obiectivele de comunicare ale Erasmus+, Comisia Europeană își dorește să existe mai multă interacțiune între învățarea formală și informală, mai multe parteneriate cu angajatori, o arhitectură mai simplă a programului, o mai mare

concentrare pe valorile Uniunii, dar și „dezvoltarea unui sentiment de identitate europeană, care vine în completarea identităților naționale, regionale și locale” (Commission, 2014, p. 14).

În ultimul raport publicat de Comisia Europeană (Raportul anul pentru 2015), în 2015, au participat la mobilitate 678.000 de studenți, ceea ce înseamnă că interesul pentru primul segment de acțiune al programului Erasmus+ a crescut cu 11 procente, față de anul 2014, surplusul fiind de aproximativ 3.700 de studenți care au aplicat pentru o mobilitate de studiu sau de practică, la care se adaugă 1.400 de dosare ale studenților care vor să facă studiile de Masterat în străinătate. Printre țările preferate de studenții Erasmus+, se regăsesc Spania, Germania, Anglia, Franța și Italia (Commission, 2015, pp. 19-21).

La 30 de ani de la lansarea Erasmus+, rezultatele de până acum arată că au beneficiat de acest program peste nouă milioane de participanți (direct sau indirect). În strategia 2014-2020, obiectivul este atingerea cifrei de patru milioane de participanți, ceea ce ar reprezenta aproape jumătate din numărul mobilităților din cei 30 de ani de existență Erasmus (Commission, 2017).

Așadar, prin programul european de mobilitate academică, Comisia dorește să dezvolte latura europeană în educație, să întărească identitatea europeană, să mărească gradul de conștientizarea asupra problemelor comune de ordin socio-politic, să dezvolte cunoștințe despre aspectele culturale și istorice ale Europei. Din perspectiva factorilor decizionali, mobilitatea Erasmus+ reprezintă o formă de socializare secundară, de formare a identității și a sinelui. Un student care pleacă în străinătate pentru a studia schimbă mediul social, eventual sentimentul de apartenență, interacționează cu persoane din alte culturi, iar acest schimb necesită o adaptare mai largă din partea individului la diferențe și o încurajare a reînnoirii sale din punct de vedere identitar (Papatsiba, 2005, p. 178).

2.1. Programul ERASMUS Plus - o scurtă prezentare

Programele care încurajează mobilitatea internațională a studenților au căpătat în ultima perioadă o importanță din ce în ce mai mare, iar Europa a dezvoltat în ultimii 30 de ani o strategie din ce în ce mai bine definită în acest sens. Unul dintre rezultatele acestei strategii este reprezentat și de către programul Erasmus (European Action Scheme for the Mobility of University Students). Creat în anul 1987, acesta reprezintă unul dintre cele mai cunoscute programe educaționale atât pe plan european, cât și mondial, facilitând, până în prezent,

mobilitatea academică a peste 3 milioane de studenți. În anul 2014 evoluția acestuia cunoscut o nouă etapă. Sub denumirea de ERASMUS+, acesta își propune să ofere încă 2 milioane de mobilități de studiu, până în anul 2020.

Celebrând în acest an 30 de ani de activitate, Erasmus a reușit cu succes să reunească cele 28 de țări europene. În plus, această experiență este oferită și studenților din alte state, care nu fac parte din Uniunea Europeană: Islanda, Norvegia, Elveția, Lichtenstein și Turcia. Conform datelor furnizate de către Comisia Europeană, în primul an au participat 3244 de studenți din 11 țări, dar numărul participanților la acest program a crescut exponențial de la un an la altul. Astfel, ultimul raport din 2015 arată faptul că 272.497 de studenți au studiat în anul 2014 în alte țări prin intermediul acestui program. Germania, Franța și Spania se află în topul preferințelor studenților. Spania trimite în continuare cei mai mulți studenți în timp ce, în țări precum Franța sau Germania, experiența de studiu internațională pentru studenți este obligatorie. În ceea ce privește România, numărul studenților care participă la program s-a dublat în anul academic 2013-2014, față de anul 2007.

Cadrele universitare beneficiază de asemenea de program și au posibilitatea de a realiza schimburi de experiență. În plus, începând cu anul 2007, studenții pot desfășura și stagii de practică în instituțiile și organizațiile partenere. Cu peste 4000 de instituții partenere, Erasmus pune bazele „europenizării” învățământului superior (Figel, 2007, p. 1) prin încurajarea cooperării și a proiectelor comune. Astfel, Uniunea Europeană se apropie de crearea unui sistem educațional comun, care să faciliteze și mai mult formarea unei conștiințe europene.

În acest sens, programul completează strategia europeană de armonizare a sistemului educațional, iar o componentă a acestei strategii este reprezentată și de către sistemul Bologna. Inițiat pentru prima dată în anul 1998 prin Declarația de la Sorbona, importanța acestuia a crescut de la an la an, numărul statelor care au adoptat acest sistem ajungând la 48 în anul 2015 (Comisia Europeană, p. 19). El își propune să faciliteze compatibilitatea sistemelor de învățământ din Europa prin intermediul introducerii unui sistem de credite, standardizarea specializărilor și încurajarea mobilităților de studiu intra-europene. Astfel, având în vedere compatibilitatea programului Erasmus cu obiectivele strategiei europene referitoare la sistemul de învățământ, nu este surprinzător faptul că acesta este considerat „o poveste de succes” (Teichler, 2007, p. 4).

Totuși, aceste_obiective rămân greu de atins, iar programul are nevoie de eficientizarea unor anumite procese. Un studiu realizat de către Teichler a relevat faptul că 20% dintre studenții care participă în program se confruntă cu probleme de natură financiară, birocratică și de acomodare, în timp ce recunoașterea studiilor se realizează în 70-80% din cazuri (2007, p. 4). Sistemul creditelor transferabile (ECTS), dar și adoptarea sistemului Bologna reprezintă în continuare singurele soluții pentru aceste probleme.

O altă problemă referitoare la programul Erasmus este reprezentată de procesul de adaptare a studenților. Când ajung în țara gazdă, aceștia trebuie să se adapteze pe de o parte cerințelor noilor profesori, iar pe de altă parte unui nou mod de viață. Cercetările recente asupra acestui subiect au relevat faptul că barierele lingvistice și lipsa interacțiunii cu studenții locali îngreunează adaptarea la noul mediu. O soluție pentru aceste probleme este reprezentată de facilitarea interacțiunii, dar și de creșterea gradului de competență în ceea ce privește cunoașterea limbii engleze sau a celei țării gazdă (Udrea & Dumitru, 2015, p. 7). Programul de tutoriat lingvistic propus de Erasmus are potențialul de a rezolva o parte din aceste probleme, însă procesul de adaptare este încă influențat în mare parte de activitățile desfășurate cu sprijinul universităților gazdă.

Așadar, programul Erasmus este considerat drept unul dintre cele importante programe educaționale la nivel european. Acesta se bucură de recunoașterea internațională și își asumă rolul de a contribui la uniformizarea și armonizarea proceselor educaționale din Europa. Următoarea secțiune a capitolului își propune să discute în detaliu și alte obiective ale programului.

2.2. Obiectivele ERASMUS+

Pentru a contribui la formarea unui sistem unic de învățământ european, programul ERASMUS+ și-a asumat, de-a lungul timpului, mai multe obiective. Totuși, aceste obiective au fost mereu adaptate, fie în funcție de contextul economic și politic al UE, fie de rezultatele programului. Astfel, analiza acestora se dovedește a fi un proces dificil. Cu toate acestea, se pot identifica trei direcții de acțiune distincte: facilitarea dezvoltării personale și profesionale a participanților, îmbunătățirea competențelor lingvistice și încurajarea unui sentiment de apartenență la Uniunea Europeană, fapt ce poate duce la formarea unei identități europene.

Participarea la programul Erasmus facilitează accesul la informații, studii și metode diferite de învățare. Prin intermediul acestui proces, participanții devin specialiști în domeniul studiat și își îmbunătățesc competențele de comunicare interculturală. În teorie, acești factori conduc, pe de o parte, la o posibilitate mai mare de integrare în piața muncii, iar pe de altă parte la dezvoltarea unei cariere internaționale (Maiworm & Teichler, 1996; Păunescu & Precupețu, 2007).

Programul Erasmus a fost considerat o metodă eficientă de formare a unei identități supranaționale în cadrul populației tinere a Europei (Favell, 2009; Fligstein, 2008; Green, 2007; Wallace, 1990). Această asumție se bazează pe teoria integrării sociale dezvoltată de Deutsch și colaboratorii săi, enunțată pentru prima dată în anul 1957. Conform acestei teorii, interacțiunea directă cu persoane din țări diferite reprezintă o condiție esențială pentru integrare și pentru formarea unei identități colective. Prin contactul cu noi culturi, oamenii ajung să conștientizeze elementele care îi apropie sau care îi diferențiază, își confirmă sau infirmă stereotipurile și își schimbă atitudinea cu privire la „celălalt”. Astfel, mobilitățile internaționale au potențialul de a deschide noi perspective cu privire la experiențele multiculturale, fapt ce poate conduce ulterior la formarea unei comunități internaționale. Așa cum afirmă Green, părăsirea granițelor țării de origine și interacțiunea cu noi culturi conduce la extinderea spațiului în care cineva se simte „acasă”, de la un spațiu limitat de frontierele țării sale, la un spațiu continental (2007, p. 48).

Dezvoltarea atașamentului față de această comunitate se realizează prin interacțiuni repetate, iar acest atașament poate conduce, în final, la formarea identității europene. Altfel spus, cu cât schimburile și interacțiunile culturale sunt mai frecvente, cu atât mai mare este posibilitatea apariției acestei noi identități (Sigalas, 2009, p. 5).

Acest proces este cu atât mai probabil cu cât participanții la interacțiune sunt tineri (Sigalas, 2009, p. 2) întrucât, spre deosebire de cei care călătoresc în scop profesional, studenții sunt mai predispuși să interacționeze cu localnicii (Lijphart, 1964). Faptul că studenții se influențează relativ ușor unii pe alții a determinat căutarea identității europene cu precădere în cadrul acestei categorii sociale.

Așadar, nu este surprinzător faptul că programul Erasmus este considerat drept principalul mecanism instituțional care induce ideea de identitate europeană (King & Ruiz-Gelcies, 2003, p. 234). Din punct de vedere teoretic, obiectivul asumat de programul Erasmus cu privire la formarea unei identități europene este posibil. Prin mobilități

internaționale, studenții interacționează cu alți europeni și dezvoltă o atitudine mai deschisă cu privire la „celălalt”. Descoperind preocupări și elemente culturale comune, ei formează o comunitate internațională de europeni, mult mai receptivă la ideea de identitate europeană (Favell, 2009; Fligstein, 2008; Green, 2007).